

Axiom nových objevů

„*Non multa, sed multum*“ – nikoliv přemíra věcí, nýbrž hojnost ve smyslu hloubky. Tento postulát vychází z lidské zkušenosti. Přemíra ničemu neprospívá, avšak hojnost ve smyslu úplného pochopení skutečnosti, to je to podstatné.

Totéž praví Ignác ve své druhé poznámce k *Duchovním cvičením*: „Nikoliv velké vědění nasytí a uspokojí duši, nýbrž vychutnání a procítění věcí zevnitř.“ Této větě bezprostředně předchází Ignácova slova o nových objevech: „Neboť jestliže si ten, kdo rozjímá, vezme skutečný základ událostí, samostatně jej probere a promyslí a najde něco, co mu více umožní událost vysvětlit nebo procítit – ať je to vlastním uvažováním nebo osvětlením rozumu Boží mocí – zakouší větší duchovní užitek...“ (*Duchovní cvičení* č. 2). Takové zkušenosti se dostalo oběma učedníkům na cestě do Emmauz, když přiznali: „Což nám nehořelo srdce..., když nám otvíral Písma?“

1. Osobní zkušenost

Po dvou letech noviciátu jsme s mnoha spolubratry začali při studiu filosofie zjišťovat: Už nejsme schopni rozjímát. Mnozí také doznali, že se i přes obvyklou a upřímnou snahu již nemohou modlit. Naši duchovní učitelé pak přirozeně hledali obětní beránky vzniklé situace. Čím byla zaviněna? Vytýkali nám naše studium a varovali nás před „naturalismem“ a „racionalismem“. Bylo však stále těžší přimět se k rozjímání a modlení.

Jednoho dne jsem radikálně skoncoval s celým dosavadním takzvaným duchovním životem. Všechny poznámky z vyučování svých

„duchovních otců“ jsem spálil při slavnostním „autodafé“. Chtěl jsem začít znovu, neboť na dosavadní cestě muselo být něco špatného. Tak jsem se vydal hledat základní principy veškerého duchovního konání a duchovního života. Začínal jsem pocítovat, že se jedná o zásadní problém vzdělání a víry. Řekl jsem si: Tak jako není matematiky a fyziky bez zásad, axiomů těchto věd, není ani duchovního života bez základních principů veškerého duchovního konání a žití.

Chtěl bych nyní vyprávět, jak jsem se dostal k axiomu nových objevů.

a) Nejprve jsem provedl opak toho, co nám naši duchovní učitelé stále doporučovali pro rozjímání: „Nestudovat, ale modlit se.“ – Neboť modlit se a rozjímát už jsme přeci nemohli. Měl jsem obrovský zájem o všechny možné věci, i o takové, které ležely mimo rámec studia. Studoval jsem tedy s opravdovým zápalem všechno duchovně zajímavé. Knihy jsem nejen četl, nýbrž je i opisoval, dokonce i v době rozjímání. Tak jsem například četl knihu *Vergil – Vater des Abendlandes* od Theodora Haeckera stále znovu tak dlouho, dokud jsem ji neznal nazpaměť.

A jednou jsem přitom pocítil, že v rozporu s výpovědí – nemohu více rozjímát – něco uvnitř mne samého rozjímát chce. Ještě si přesně pamatuji, že jsem knihu *Mein Freund der Regenpfeifer* začal číst v sedm hodin při kontemplaci a byl jsem do ní tak ponořený, že jsem četl bez přestávky a zavřel ji teprve odpoledne ve tři hodiny. Všechno jídlo a veškeré filosofické přednášky jsem kvůli „Regenpfeiferovi“ zanedbal. Tak jsem dospěl k prvnímu poznatku: Studovat vše, co mne zajímá.

Potom jsem sáhl po Písmu svatém a hned na začátku Nového zákona jsem narazil na Ježíšův rodokmen. Chtěl jsem vědět, co jsou to za jména. Prostudoval jsem tedy asyrské a babylonské dějiny, a také mnoho jiného. Dále jsem chtěl vědět, proč Matouš jmenuje na čtyřech místech ženy. Pátral jsem po této otázce nejen v dějinách kultury, ale i v exegezi, všude, kde jsem něco mohl nalézt. Přitom jsem si dělal poznámky a postupně skládal kamínky do mozaiky. Tak jsem po celý rok nepřekročil otázku rodokmenu

u Matouše. Věděl jsem pak velmi mnoho o kulturních dějinách ve Starém zákoně a o tomto rodokmenu – bylo to velmi zajímavé vzdělávání. Zažil jsem tedy studování jako zvědavé a důležité tázání. První princip, který jsem takto objevil, zní: Studovat a naplnit ducha zajímavými poznatky.

b) A když jsem našel zajímavý poznatek, který mne zaujal, objevil jsem jako druhý princip opakování. Musel jsem zůstat u Matoušova rodokmenu, dokud jsem měl své otázky čerstvě uloženy v paměti. Oproti tomu mě příběh Ježíšova dětství u Matouše nezajímal, takže jsem ho – právě proto, že mi chybělo ono zvědavé tázání – přeskočil. Potom jsem po celý rok znovu setrval u kapitol 8 a 9, které shrnovaly zprávy o zázracích. Problém zázraku mne zajímal už dlouho. Ve filosofii jsme měli také tezi: Zázraky jsou možné. Od té doby mi k této problematice vyvstávala řada otázek. Matouš zde zdánlivě nahodile seřadil zázrak po zázraku: uzdravení malomocného, uzdravení velitele z Kafarnaum, Ježíše v domě Petrově, bouři na moři, posedlého z Gerasy atd. Přečetl jsem to stokrát: zaprvé proto, že jsem byl zvědavý, a zadruhé proto, že mne tato otázka velmi zaměstnávala. Proč a z jakých pohnutek Matouš uspořádal tyto zázraky?

c) Nevzdal jsem se, dokud jsem jednoho dne nepřišel na nový objev. Napadla mě myšlenka, o níž jsem byl přesvědčen, že jsem ji nečetl ještě u žádného exegety. Byl to pro mě nový objev; obdobný jsem svého času zažil se čmeláky. Když jsem léta běhal za čmeláky kilometr za kilometrem, tával jsem se: Co to ti samečci provádějí, že okusují listy? A tu jsem jednoho dne zpozoroval: Vždyť jim zapáchá z kusadel, proto je chtějí napustit vonnými látkami. Téměř jsem padl na zadnici, když jsem to zjistil.

Podobně jsem si vedl i s Matoušem. Vzpomínám si na to poměrně přesně, ačkoliv od té doby uplynulo více než třicet let. Evangelista líčí Ježíšovy činy uprostřed svého výkladu následovně: „... aby se naplnilo, co je řečeno ústy proroka Izaiáše: ‚On slabosti naše na sebe vzal a nemoci nesl‘ (Mt 8, 17). Náhle mě napadlo: Zázraky jsou dílem spasení, v němž Bůh na sebe bere skrze osobu Krista Spasitele utrpení ve světě. To tedy znamená, že na sebe bere naše

nemoci, nese je sám, a tím nás vysvobozuje. Z tohoto pohledu jsem procházel zázraky v kapitole 8 a 9. A tu jsem zjistil, že výklad má dvě části. V první části se zázraky vztahují ke slovům: on bere..., tedy ochrnutí a slepota u lidí atd. Tím, že tyto nemoci bere na sebe, umožňuje lidem chodit a vidět. Ve druhé skupině zázraků jsem zjistil, že se Ježíš zaměřuje na celého člověka. Začíná u ochrnutého, jehož za ním přivezou na bárce. Tehdy Ježíš praví: „Tvé hříchy se ti odpouštějí.“ Po neshodě se svými odpůrci dodává: „Abyste věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy, pravím: ‚Vezmi své lože a jdi!‘“ – To přeci vypovídá, že Ježíš ve druhé skupině zázraků přebírá i naše hříchy.

Nejde mi zde o nějaký exegetický výklad, nýbrž pouze předkládám svou zkušenost. Z ní pak vyplývá třetí zásada: Člověk musí tak dlouho pracovat na jistém tématu, dokud se mu nepodaří učinit nějaký objev.

d) Na ni navazuje zásada čtvrtá: Každý uskutečněný objev bychom měli pokud možno písemně zaznamenat. To je důležitý princip, proti kterému jsem se častokrát prohřešil. Zabýval jsem se jistým problémem týdně a měsíce, dokud jsem jednoho dne nedospěl k řešení. Co se však může stát, když si svůj poznatek stručně nezapíšeš? Již příští den jej pravděpodobně zapomenou a on se neobjeví ani po týdnech a měsících. Odtud plyne požadavek: Objev písemně zaznamenat. Tento princip je podložený už všeobecnou zkušeností lidské zapomnětlivosti. K tomu se ještě může přidružit fakt, že se u nás ten který den projeví slabost paměti právě ve vztahu k náboženským poznatkům. Koneckonců to potvrzují zkušenosti všedního dne.

Klasickým příkladem této situace je zážitek s Bohem, který se přihodil Blaise Pascalovi poté, co ve svém životě stále opěvoval „Boha filosofů“. V *Pamětech* si zaznamenal tuto zkušenost: „Milostivý rok 1654, pondělí, 23. listopad, den svatého Klimenta, papeže a mučedníka. Přibližně od půl jedenácté večer do jedné hodiny v noci.

Oheň. Bůh Abrahamův, Bůh Izákův, Bůh Jákobův. Nikoliv Bůh filosofů a učenců.

Jistota, jistota, city, radost, klid.

Bůh Ježíše Krista...

Radost, radost, radost, slzy radosti..."

Tento zážitek Pascal na místě zaznamenal a onen kousek papíru nechal zašit do svých šatů, aby si stále připomínal zkušenost, která jej přivedla k obrácení.

Papež Jan XXIII., muž vyzařující obrovskou dobrotu, kterému bylo všechno systematické vzdálené, si vedl podrobný deník; zaznamenával do něj věci, které ho zaměstnávaly. Stejně tak víme o podrobných denících Teilharda de Chardin. Staly se důležitým pramenem pro interpretaci jeho díla a osobnosti.

e) Nakonec ještě páté doporučení: Člověk by měl mít poznatek či myšlenku, která osvětluje nějakou otázku, stále v živé paměti a své poznámky tedy čas od času znovu pročíst a zpracovat. Může při tom zjistit dvě věci: Za prvé může odhalit, jak všemi poznámkami prochází červená nit. Snad lze v této souvislosti hovořit o „vedení Duchem svatým“. Staré duchovní objevy se tak stanou novými a budou člověka naplňovat stále více. A pak mu bude dáno pocítit (za druhé), že už nepoznává pouze rozumem, nýbrž i srdcem. Bude se aktivně se účastnit procesu poznávání.

2. Teoretické úvahy

Ke zprávě o své osobní zkušenosti bych chtěl připojit teoretickou úvahu o tomto principu, tedy axiomu nových objevů.

a) Za prvé je nový objev jakýmsi *zaplanutím pravdy*, která symbolizuje harmonii mezi danou událostí a mým duchem, celou mou existencí. Tato událost a duch se stýkají ve vnitřním, nenadálém kontaktu. Nejde tedy o pouhé zaplanutí v podobě jednoho logického, matematického postupu, z něhož například zjistím: Dvě a dvě jsou čtyři. Takový postup se mnou nepohne. Jde o něco docela jiného. Pravda pro mě zaplane v podobě úmluvy mezi mou existencí a skrytou existencí té které události. Tím, že danou událost zcela přijímám, vzdávám se sebe sama. Je to druh extatického zážitku – a takový zážitek mě může přimět k dialogu, a tedy i k modlitbě.

Podobně jsem si vedl i se zákraky u Matouše, jimiž jsem se zabýval po celý rok. Jednoho dne jsem pak dospěl k poznatku: Ježíš žije své lidství tím způsobem, že na sebe bere lidské břemeno; zákraky jsou vysvobozujícím procesem, při němž Ježíš přebírá lidské trápení, a to i největší utrpení, totiž hřích.

Při druhém zážitku, který je spojen s prvním, zakouším, jak daná událost „ke mně přichází“ a „u mne setrvává“. Protože jsem coby člověk podstaty dialektické a dialogické, zakouším nejen ono vzdát se sebe sama, nýbrž cítím a vnímám toto „vzdát se“ velmi intenzivně ve mně samotném. Prožívám své obohacení skrze tento duchovní objev, prožívám pocit vlastní hodnoty. Proto je tolik důležité, abych o dané věci hodně přemýšlel, studoval ji atd. – aby vznikl vztah mezi událostí a mým duchem.

b) Za druhé mi pravda zaplane jako *objev*. Není objevem proto, že by mne náhle napadlo něco velkolepého, pro lidstvo význačného. O většině našich objevů by mohla platit slova: „Pod sluncem neexistuje nic nového.“ Jde však o objev pro mne samotného. Může to být i ta nejmenší věc. Důležité je, že jsem pro sebe zcela nově odhalil něco, co jsem doposud neznal. Možná stojí ta která událost už dávno vepsaná v knihách. Nebyla mi však doposud známa, anebo pro mne přinejmenším neměla zásadní význam.

Z toho vyplývají dva závěry. První: Mějte odvahu objevovat malíčkosti. Nezahazujte tyto malé objevy. Naopak je sbírejte, zaznamenávejte. Neboť nové objevy mají tu vlastnost, že se sčítají v duši. Proto vedou při důsledném snažení k velkému objevu, nebo alespoň k většímu kroku. – A nyní bych měl upozornit na tajemství malých krůčků. Zjistili jsme, že celá evoluce je postavena na malých krůčcích. Dříve se věřilo, že existuje makroevoluce, protože se ve světě odvíjejí tak rozmanité pochody. Dnes jsme přesvědčeni o tom, že neexistuje žádná makroevoluce, a že naopak celá evoluce probíhá v mikroevolučních procesech. Tato skutečnost platí také pro duchovní svět. Postupujeme dopředu pouze malými krůčky. Přitom si u těchto svých krůčků vůbec nejsem vědom toho, kolik velkého za nimi vězí. Tak je tomu také v evolučním procesu. Už při docela malém krůčku by se mohlo jednat o přechod od anorganického

jevu k první buňce, protože tento anorganický jev již ve svém mnohamolekulárním složení dosáhl prebuněčného stavu. Také kvalitativní proměna se uskutečňuje po malých krůčcích.

Jako další příklad si vezměme gotický dóm. Když si chci prohlédnout nádherná okna katedrály v Chartres, mohu vstoupit hlavním portálem. Ale zrovna tak, a možná ještě snadněji, se dovnitř dostanu jednou z mnoha malých bran. Důležité je, že vůbec nějaké dveře otevíru a vstoupím jimi do katedrály. Pak teprve proti mně zazáří její okna ve své tajuplné hloubce a štíhlé pilíře povedou můj pohled vzhůru. Prožívám tento prostor a začínám krásu celé stavby pocítovat ve svém nitru. Nyní mi zkoumání zářících oken připadne snadné a činí mi potěšení.

c) Za třetí má nový objev charakter záblesku, nenadálosti a jedinečnosti. Souvisí to s tím, že živoucí pravda v sobě stejně jako existence Boha samého nese význačný charakter skrytosti. Vždyť Bůh je ve vztahu k světu Bohem skrytým. „*Deus absconditus*.“ S tím jsou spojeny dva poznatky.

Protože je živoucí pravda skrytá, měla by být nejprve odhalena, stále znovu a nově odhalována. Mohu k ní dospět teprve přes nový objev. Ani v duchovním životě tomu není jinak. Měl bych pravdu nejprve odhalit, neboť je skrytá. Pravda nám však navíc nemusí být stále zpřítomňována ve své úplnosti; její nalezení bychom mohli přirovnat k tmavému tunelu, z něhož vyjdeme na denní světlo a spatříme krajinu.

S tímto zazářením skryté pravdy je spojen ještě jiný fenomén. Skrze nový objev se pro mne skutečnost stává transparentní. Ve tmě objevím plápolající světýlko, a pojednou mi začíná prosvítat skutečnost sama. Transparentnost znamená, že se temnota snoubí se světlem. Je dobře, že temnota ještě zůstává, neboť mne může podněcovat k tomu, abych hledal dále. V tom se projevuje dialektika hledání a nalézání, a opětovného hledání. Pravda nám nemusí být stále zpřítomňována ve své úplnosti.

Nový objev často zaplane jako nenadálé světlo a vede tak k „Aha-zážitku“. Objev nejenže osvětluje místo, v němž byla dosud tma, nýbrž umožňuje na hranici světla a tmy mnohem citelněji

vnímat přetrvávající temnotu. Proto můžeme pocítit tmu v jistém prostoru teprve tehdy, když si v něm zapálíme svíci nebo jiné světlo. Každý nový objev dává pocítit, kolik temnoty je ještě v mé duši a kolem mne.

Tento okamžik poznání je přechodný. Nový objev není stálým světlem. Je jako východ slunce, po němž následuje západ. Je to jako vnímat tmu po světle. Teprve po sfouknutí svíce v úplně tmavém prostoru můžeme pocítit, co je opravdová tma. Tak se také zmizení nového objevu pro mne stává výzvou, abych se daným tématem začal opět zabývat a hledal dále, dokud nenajdu nové světlo.

Z toho vyplývá závěr: Konej, dokud je den. Využij darovaného světla. Když jednou učiníme i sebemenší objev, musíme se jej držet a co nejvíce jej využít, tedy znamenat si, opakovat, rozjímat.

d) Za čtvrté má nový objev bezpochyby charakter klenoty. Symbolizuje pravdu, která je celou mou existencí niterně přijata, pročitěna a „vychutnána“. Proto není pouze pravdou, která se zjevuje – jako vzorec v matematice – ve své logické existenci, nýbrž pravdou, která splynula s celou mou existencí. To znamená, že pravdu lze pochopit nejen rozumem, nýbrž i celou existencí, tedy také tělem, smysly, při pozorování, naslouchání, cítění, chutnání atd. Toto vychutnání pravdy je vlastním darem nového objevu.

3. Proudění ducha do smyslů

Jak tedy lze dospět k této výlučně lidské zkušenosti s novými objevy? Je třeba, abychom velmi pozorně vnímali svůj první objev, protože při něm se ještě celostní zkušenost neprojeví. Měli bychom tudíž počáteční objevy ihned písemně zaznamenávat a opakováním poznatky o nich prohlubovat. Pokud jistou událost vnímám tímto způsobem, vycházejí postupně na povrch další nová zjištění. Ta by měla být rovněž zaznamenána a případně ještě jednou reflektována. Postup se opakuje tak dlouho, dokud nezačínám zjišťovat, že mi daný předmět či téma nepřinášejí už nic nového.

a) V tomto procesu se však může udát něco velmi důležitého. Hovoříme pak o „superabundanci“ ducha do smyslů, o proudění

ducha do celé tělesně-duševní podstaty člověka. Je to úspěch našeho snažení, při němž naplníme ducha životně danými pravdami.

Z hlediska substanciální jednoty v člověku, jednoty „tělo-duše“, je zcela nemožné naplnit ducha zkušenostmi či osobními objevy, aniž by on sám současně nezačal v jistém stadiu „naplňování“ proudit do všech míst této jednoty člověka. Jde především o proudění směrem od ducha ke smyslům a zpět od smyslů k duchu. Smysly se tedy účastní duchovního poznávání a mohou tak vykonávat i činnost sobě vlastní. Poznatek, který se zprvu zdál být čistě duchovním, je nyní nazírán, slyšen, chutnán atd., což znamená, že smysly novému objevu dodávají smyslovou hloubku. Čím více poznatků proudí od ducha, tím rozmanitější, barevnější, opravdovější je spolupůsobící „hra“ smyslů. Tento bytostně lidský děj označujeme spolu s Ignácem jako „vychutnání věcí zevnitř“. Proto v meditaci nejde v zásadě o nic jiného, než o setkání se světem, jenž vychází z nitra, o setkání s věcmi a jejich vnitřním tajemstvím, a nakonec i o setkání s Bohem, který je tajemnou hloubkou všech věcí.

b) Opět se zde dotýkáme důležitého významu jednoty „tělo-duše“ v člověku. Zopakují stručně základní rysy, přičemž je třeba rozlišovat mezi „konkrétním“ a „princiální“ pojetím. V pojetí konkrétním tvoří tělo a duše jednotu: „una substantia“, praví filosofie. V pojetí principiálním jsou oproti tomu odlišné, jsou tvořeny více, případně dvěma různými principy – duší a tělem.

Materie je „ko-principem“ duše, je tedy povolána, aby společně s duší vytvářela konkrétní podstatu člověka. Materie (v „potenci“) působí směrem k duši, vytváří „prostor“ pro duši a otevírá se jí celou svou podstatou. Nemůže však sama od sebe duši vydat. Je ve vztahu k duši jejím majetkem, je současně „prázdným“ prostorem, který je připraven na to, aby byl duší naplněn. Avšak pokud jsou materie a duše pospolu, nalézá duše sama v materii svůj výsadní prostor, takže se z materie může zároveň zrodit. Materie je ovšem „*substantia incompleta*“, nedokonalá podstata, a proto ke své dokonalosti potřebuje duši.

Z druhé strany vzato je duše ko-principem materie, tedy s materii spřízněná, pro ni otevřená ve své nejvnitřnější podstatě, a v konkrétním pojetí ze sebe může materii vydat atd. Duše je rovněž sama

o sobě „*substantia incompleta*“, tudíž ve své podstatě nedokonalá, toužící po materii neboli toužící spoluurčovat svou existenci v materii – být „duší v těle“, „duší ve smyslech“.

c) Z pohledu jednoty „duše-tělo“ bude výklad o proudění ducha (superabundantia spiritus) srozumitelnější. Smysly, svázané s materialitou poutem nejhlubší niternosti (když slyšíme zvuk, vidíme světelné paprsky, cítíme vůni molekul ve vzduchu apod.), se způsobem sobě vlastním nutně podílejí na dotváření plnosti ducha, neboť jsou s ním neodmyslitelně sjednoceny. Aby však mohlo dojít k vychutnání věcí zevnitř, měl by být brán na zřetel i způsob, jakým se smysly spolupodílejí na dotváření ducha. Pokusme se tento způsob ještě jednou stručně popsat.

Protože nejde o vstupování do věcí zevnějšku – okna katedrály září pouze vevnitř – musí nejprve duch začít se svým poznávacím procesem, tedy vstoupit do dané skutečnosti, což může ihned vést k objevu. Pouze na základě smyslového poznání nemůžeme hloubku věcí vystihnout. Smysly mohou věci vnímat jen podle jejich vnější podoby, a to útržkovitě, podle toho kterého smyslu, jenž se právě procesu účastní, a pouze z jedné či několika stran. Kontemplativní duch však proniká přinejmenším v určitém měřítku k podstatě věcí samotných. Podle mého soudu proto začíná veškerá meditace a v podstatě celý takzvaný duchovní život střízlivou a pilnou činností poznávání. Poznávací proces musí postupovat stále dál a cíleně pronikat k podstatě skutečnosti, i když se tak děje po malých krůčcích, a vyvolat tak fenomén „nového objevu“.

Tento první malý objev ducha zřejmě ještě nenaplnuje. Když se však přidruží objevy další, nastává okamžik, kdy se duchovní poznání začne přelévat do celé existence člověka. V této fázi vstupují v činnost i smysly a spolupodílejí se na dotváření plnosti ducha. A nyní se uskutečňuje zázrak. Ani smysly už nevstupují do procesu poznávání pouze zevnějšku, – jak to odpovídá jejich podstatě, – nýbrž zevnitř spolu s duchem. Okna katedrály v Chartres se pojednou zaskví v celé své duchovní nádheře a síle. Nyní rozpoznáváme skutečnost nejen duchovním okem rozumu, nýbrž celý člověk poznává tělem a duší, duchem a smysly. A to je cílem meditace – vychutnání věcí zevnitř.

Superabundancí ducha do smyslů se uskutečňuje proces poznávání pravdy, který je zcela existenciální. Nejde pouze o proces samotného poznávání nebo pouze o proces chtění, nazírání či cítění. Člověku jsou vlastní nejen tyto děje částečné, nýbrž i děj zásadní. Jelikož je člověk z metafyzického hlediska jednotou, vychází z této jednoty děj, který obsáhne celou jeho lidskou existenci. Je to děj náboženský, takový, který se od nás žádá i v bibli: Máš Boha milovat celým svým rozumem, celým svým srdcem, celou svou myslí, vším, co jsi a co máš. Jednotlivé schopnosti jsou zde jmenovány jednotlivě, já je však nemohu uskutečňovat jednu po druhé – nejprve přemýšlet o Bohu, potom jej cítit atd. Je zde míněn prazáklad celé mé lidské existence. Neumím si duchovní život představit jinak, než jako život ducha ve smyslech.

Pravdu tedy nelze poznat pouze duchovním okem rozumu, nýbrž ji poznává celý člověk duchem a smysly. To je cílem meditace. Kdo jednou zažil pocit, že vychutnává danou skutečnost, ten po něm bude toužit věčně. A v této touze spočívá duchovní život.

Axiom realizování

Za třetí základní princip spirituality považuji axiom realizování. Ten si od nás žádá „odpovídající“ jednání.

1. Objasnění pojmu realizování

a) Za prvé: Co označuje slovo „reálný“? Skrývá se v něm latinské slovo *res* – věc. „Reálný“ tedy znamená věčný, odpovídající, opravdový. Říká se například: To je opravdový obchodník. Nijak nás nepodvádí, pokud od něj za věc, kterou mu dáme (za kupní cenu), obdržíme odpovídající odměnu.

Co tedy znamená slovo „realizovat“? Označuje proces, v němž vyjde najevo jistá skutečnost, – realita, – aniž by byla zkreslována neodpovídajícími určeními. Tento „fenomén“ vychází na povrch pouze se sobě vlastními určeními. Stojí před námi ve své celistvosti, bez výjimečností a záhad. V této souvislosti hovoří Teilhard de Chardin o „fenoménu člověk“. Fenomén, jev, je něco, co se mi samo od sebe představuje a vyjevuje.

Že se mi ta která skutečnost představuje, není samozřejmé. Mé „příjmové aparáty“ (oči, uši, mozek atd.) mohou totiž některé věci z jistého důvodu zatajovat. Zvláště pak na základě myšlení, chtění či cítění mohou jistá určení skutečnosti nechť vidět – a pak je také opravdu nevidím. Tak například s člověkem, jehož nemám rád, prostě nemluví. Jelikož je však lidská bytost stvořená ke komunikaci, potlačuji tím, že s daným člověkem nemluví, jeho přirozenost. Pokud jej ignoruji, nakládám s ním jako s libovolnou věcí. Ignorování sebe navzájem praktikujeme ve velkém stylu v našich